

МАСШТАБИ

З початку повномасштабної військової агресії РФ прокурори зафіксували **270 факт СНПК** (чоловіки – **97**, жінки – **173**, з них неповнолітні – **13**, з яких **12** дівчат та **1** хлопець (інший вид сексуального насильства не пов'язаний зі зґвалтуванням), серед яких наявні такі види як: **зґвалтування, каліцтво або насильство над статевими органами, примусове оголення**, погрози та спроби зґвалтування, примус дивитися на сексуальну наругу над близькими особами тощо.

На разі зафіксована найбільша кількість випадків сексуального насильства у Херсонській області – **79**, у Київській області – **53**, у Донецькій області – **73**, у Харківській області – **27**, у Запорізькій області – **17**, у Чернігівській області – **6**, у Луганській області – **3**, у Миколаївській області – **10**, у Сумській області – **2**.

На прикладі Херсонщини, прокурорами зафіксовано злочини військових рф як зґвалтування, так і тортури, також гендерно обумовлене насилля щодо матерів, дружин, сестер військових ЗСУ – це все є ніщо іншим як **патерни** - зброя для знищення нації українців (геноцид).

За виявленими фактами сексуального насильства на окупованих територіях селищ Київської, Чернігівської, Херсонської, Харківської та Миколаївської областей, повідомлено про підозру **39** військовослужбовцям рф. Скеровано до суду обвинувальні акти щодо **24** осіб, двох осіб засуджено до **12** років та **10** років (позбавлення волі). Розкрито **69** фактів СНПК.

Приклади останніх повідомлень про підозру та надісланих обвинувальних актів:

За процесуального керівництва прокурорів Офісу Генерального прокурора скеровано до суду обвинувальний акт відносно військовослужбовця рф, який протягом березня 2022 року, діючи за попередньою змовою групою осіб, із погрозою застосування зброї протиправно заволоділи майном п'яти цивільних осіб. Крім того, 21.03.2022 близько 10:00 години, діючи за попередньою змовою групою осіб, перебуваючи на території приватного подвір'я цивільних осіб, що у Київській області, із застосуванням фізичного насильства та погрози застосування зброї, вчинили стосовно місцевої мешканки насильницькі дії сексуального характеру, а саме зґвалтували останню.

Приклади останніх виявлених фактів:

- 29.12.2022 військовослужбовець зс рф, перебуваючи на тимчасово окупованій території одного із сіл Запорізької області, діючи умисно, в порушення законів та звичаїв війни, насильницькі дії сексуального характеру відносно місцевої мешканки, а саме зґвалтував останню.

- у серпні 2022 року військовослужбовець зс рф під час окупації одного із сіл Миколаївського району Миколаївської області, встановлено факти жорстокого поводження з цивільним населенням, а саме застосування до двох місцевих жінок психологічного насильства та погроз застосування фізичного насильства під час їх систематичного залучення до примусових робіт у вигляді риття окопів. Крім того,

військовослужбовці РФ застосували по відношенню до однієї із жінок сексуальне насильство, що виразилось у примусовому оголенні верхньої частини тіла останньої.

Окрім того, спільні мобільні робочі групи прокурорів, слідчих, міжнародних експертів та психологів систематично виявляють нові факти СНПК на деокупованих територіях. При цьому, зафіксована офіційно кількість випадків сексуального насильства не відображає масштаби цих злочинів. Після деокупації територій на Сході та Півдні наявний чіткий патерн — всюди, де стояли російські військові, фіксуємо випадки СНПК.

НОВІ ПІДХОДИ

Генеральним прокурором 15.09.2023 затверджено **Стратегічний план щодо реалізації повноважень органів прокуратури у сфері кримінального переслідування за вчинення міжнародних злочинів на 2023-2025 роки.**

Так Офіс Генерального прокурора діятиме в інтересах народу України з метою притягнення винних до відповідальності та недопущення безкарності за міжнародні злочини, скоєні на території України з лютого 2014 року. За допомогою ефективних засобів кримінального провадження, у тому числі через партнерство з національними організаціями, іноземними державами, міжнародними судовими установами та інститутами правосуддя, Офіс Генерального прокурора забезпечить справедливе кримінальне переслідування осіб, винних у вчиненні міжнародних злочинів, а також відшкодування збитків постраждалим від цих злочинів особам.

Основними цілями Стратегічного плану визначено:

- забезпечення структурованого та ефективного підходу до кримінального переслідування за міжнародні злочини, скоєні у контексті збройного конфлікту, що включає у себе впровадження системи визначення пріоритетності та відбору кримінальних проваджень на основі чітких та прозорих критеріїв, що забезпечить справедливе правосуддя із дотриманням принципу розумних строків, а також захист інтересів особливо вразливих груп населення, таких як постраждалі від сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК), діти тощо.

- посилення спроможності національної системи кримінального переслідування за міжнародні злочини, у тому числі прокуратури та органів досудового розслідування;

- сприяння належній підтримці та захисту потерпілих і свідків;

- розбудова сталого партнерства та ефективної взаємодії міжнародними організаціями, іноземними партнерами з та громадянським суспільством з метою ефективного кримінального переслідування за міжнародні злочини.

Також Офісом Генерального прокурора здійснюється впровадження нових підходів захисту інтересів потерпілих та свідків:

- **адаптація до особистості потерпілих** (повага до унікальності кожної потерпілої особи, урахування їхніх особистісних ідентичностей, характеристик, групової приналежності, а також інших чинників);

- **перевага безпеці потерпілих** (безпека, здоров'я та гідність потерпілих перед іншими нашими цілями);

- **забезпечення інклюзивності та відсутності дискримінації** (нетерпимість жодних форм дискримінації, уникнення переслідування, маргіналізації, удаваної

відсутності особистої автономності або дієздатності);

- **забезпечення** можливості потерпілим зберігати контроль над своєю інформацією (повага та підтримка права потерпілої особи на приватність, контроль та автономія у питаннях, які стосуються її персональної історії, ідентичності та образу, захист конфіденційності будь-яких персональних відомостей або даних потерпілої особи (у будь-якій формі));

- **заборона стигматизації** (заборона передання та публікації будь-якої інформації про потерпілих, яка могла б призвести до дій, які обвинувачують, соромлять, ображають, засуджують, принижують, висміюють або не поважають потерпілих).

Наразі зазначені підходи застосовуються Офісом Генпрокурора та розпочато таку роботу в двох **пілотних регіонах** – Харківська та Херсонська області.

Щодо **заочного засудження** військовослужбовців РФ (in absentia) в національних судах, то прокурори відштовхуються від постраждалої особи, якщо вона готова отримати рішення національного суду, то ми заходимо у судовий процес, оскільки нашим пріоритетом є фіксування воєнного злочину та збір доказів за міжнародними стандартами, з можливістю подальшого їх використання в міжнародних інстанціях для притягнення найвищого керівництва РФ до кримінальної відповідальності.

СПІВПРАЦЯ

Офісом Генерального прокурора запроваджено на постійній основі співпрацю з стейкхолдерами: *(міжнародними та вітчизняними партнерами)*, які допомагають в отримати професійні guideline для більше ефективного розслідування злочинів СНПК, з урахуванням потреб постраждалих і свідків, та приймають активну участь у забезпеченні потреб постраждалих. Ми чекаємо нових партнерів долучатись до спільної роботи.

Відбувається постійна комунікація із Офісом Спецпредставниці Генсекретаря ООН з питань сексуального насильства в умовах конфліктів Прамілі Паттен, у співпраці із якими вже проведено три спеціалізованих семінари - навчання міжнародним стандартам документування та розслідування злочинів категорії СНПК.

ДОПОМОГА ПОСТРАЖДАЛИМ

Завдяки злагодженій співпраці ОГП з партнерами, постраждалим на постійній основі надається медична та психологічна допомога. Роздається допомога першої необхідності постраждалим, їх евакуюють в шелтери та будинки безпеки, надається матеріальна допомога *(телефони, дрова, обладнання для роботи, кошти на поховання, засоби гігієни, теплі речі тощо)*. Кількість постраждалих збільшується з деокупацією нових територій, як наслідок збільшується і потреба постраждалих у допомозі небайдужих ГО, Благодійних фондів та інших організацій.

У тому числі, **зростає** кількість постраждалих **серед чоловіків** військовослужбовців ЗСУ, які утримувались у полоні і до яких застосовувались тортури, згвалтування та каліцтво геніталій електрострумом.

КОМУНКАЦІЯ

Необхідно поширювати у ЗМІ інформацію щодо наявності платформ куди постраждала особа може звернутись за допомогою, та організації платформ для

особистого спілкування з особою, яка вже пройшла шлях постраждалої і готова допомагати іншим таким як вона.

Пояснювати, що **повідомлення про СНПК** – це частина процесу відновлення справедливості для постраждалої особи: притягнення до відповідальності винних та отримання компенсації.

Пояснювати, що, зрештою, повідомлення про СНПК можуть стати основою або частиною справ про воєнні злочини у Міжнародному кримінальному суді та Спеціалізованому міжнародному трибуналі щодо російської агресії. Історії постраждалих від СНПК – це їхня зброя боротьби з агресором і це зброя в руках правоохоронців на юридичному полі бою.

Робити акцент на тому, що постраждала від СНПК особа невинна, винен завжди злочинець.

Використовувати коректні терміни. Зокрема, уникати слова «жертва». Замість цього використовувати «потерпілі», «постраждалі особи», «ті, хто пережив сексуальне насильство» тощо.

Заохочувати постраждалих та свідків про факти СНПК, у тому числі тих осіб, які виїхали за кордон. Наше завдання – відновлення справедливості. Тому ми маємо докласти зусиль, аби постраждалі почали звертатися з повідомленнями про СНПК. Безпека потерпілих та свідків — пріоритет №1 для органів правопорядку та прокуратури.